

Mirko Harjula

Koko kansan kasvatustaito

Sattumuksia ja ilmiöitä Suomen puolustuslaitoksen perustamiskaudelta 1918-1924

Koko kansan kasvatuslaitos

Mirko Harjula

Koko kansan kasvatustaito

Sattumuksia ja ilmiöitä Suomen puolustuslaitoksen
perustamiskaudelta 1918–1924

Taiteen edistämiskeskus Taike on tukenut teoksen julkaisua apurahallaan.

ISBN 978-952-802-4231

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

Sotaseikkailu-kirja? Kaikkia niitä armeijan arv. sotureita, suojeluskuntalaisia, wapaaehtoisia, jääkäreitä, sekä upseereita että maalaismiehiä ja nuorukaisia, jotka eiwät itse halua esiintyä kirjailijoina, kehoitetaan lähettämään sotamuistelmansa ja henkilökohtaiset kokemuksensa allekirjoittaneen järjestettäväksi suurta sotaseikkailujen kirjaa warten, joka julkaistaan wasta sitten kun on runsaasti aineksia kertynyt. Kirjalliset muistiinpanot, wäähpätöisimmätkin, otetaan kiitollisuudella wastaan. Kysymys on repäisewän hauskaista, kirjawasta kirjasta, eikä mistään kuiwasta kouluhistoriasta. Ilmari Kianto. Osoite: Laihia (Waasan rata). Heinäkuun 1 p:stä: Suomussalmi.¹

1 HS 23.5.1918.

SISÄLLYS

Lukijalle	9
-----------------	---

OSA 1: TUNTEMATON ARMEIJA – MITÄ ARMEIJASTA EI TIEDETÄ

1. Rekrytointi.....	17
2. Upseerikoulutus.....	23
3. Olot armeijassa.....	25
4. Taudit	28
5. Puute.....	31
6. Sorto	37
7. Itsemurhat.....	44
8. Karkuruus.....	53
Poliittiset karkurit.....	62
Karkurien itsemurhat.....	66
9. Kielikysymys.....	68
10. Jääkärit ja ryssänupseerit.....	74
11. Järjestykseen totuttaminen.....	83
12. Sotilaat ja viina.....	91
Suojeluskuntalaiset päissään	94
Armeija ja kieltolaki	106
13. Sotilaiden mielivalta ja vahingonteko.....	133
14. Rikollisuus.....	142
Huijarit.....	142
Varkaat	144
Sotasaaliin keräilijät	151
Kavaltajat	152
Ryöstöt, murhat ja ryöstömurhat	165
Raiskaajat.....	169
Salmin rikosrypäs.....	170
Sotilaita uhreina.....	173
15. Onnettomuudet	174
Veden vaarat.....	174
Käsiaseonnettomuudet	181
Räjähdykset	194
Maaliikenneonnettomuudet.....	200
Haverit.....	208
Lento-onnettomuudet.....	211

16. Saksalaiskauden ilmiöitä.....	223
Suomen ja Ison-Britannian haalea sota	226
Saksalaisten mielivalta	240
Saksalaiskausi päättyy	242
Saksalaiskauden jälkipesua.....	244
17. Ympärysvaltakauden ilmiöitä	249
Asetuonti Saksasta	256
Upseerikoulutusta ulkomailla	258

OSA 2 : TERRORIA JA TERRORISMIA – PUOLUSTUSLAITOS SISÄISISSÄ KONFLIKTEISSA

1. Järjestysvalta ja sisällissodan punaiset sodan jälkeen	265
2. Puolustuslaitoksen ja kommunistien sota.....	282
3. Suojeluskunnat Suomenmaassa järjestystä vaatii.....	288
4. Vasikkasaaren pamaus	292
5. Vastavakoilu iskee takaisin	296
6. Punaista terroria	303
7. Valkoista terroria	308
8. Kommunistit ja armeija Ståhlbergin Suomessa.....	319
9. Kommunistien maanalainen toiminta jatkuu.....	330
10. Kommunistien toiminta Tarton rauhan jälkeen.....	340

OSA 3: RAJASOTA – VENÄJÄN SISÄLLISSODAN SUOMEN-RINTAMA

1. Kiusallinen rauha.....	347
2. Rajasota alkaa.....	356
3. Rajasotaa Laatokalta Lappiin	381
4. Suomen armeija ja Aunuksen retki	389
5. Sota puhkeaa Karjalankannaksella.....	392
6. Presidentinvaalit, suojeluskuntien taistelukoulu, inkeriläiset ja kaappausuhka	406
7. Salakuljetusta, vakoilua ja murhia.....	411
8. Kuolemanpartiot.....	416
9. Rajasota vuoden 1919 loppupuoliskolla	420
10. Viimeinen hyökkäys Pietaria kohti	429
11. Taistelu Soutajärvestä.....	451
12. Taistelu Petsamosta	460
13. Tie rauhaan.....	464
14. Rajan rikollisuus rauhanteon varjossa.....	471
15. Itäräjä Tarton rauhan jälkeen	484

16. Venäläisten valkoisten toiminta Suomessa.....	499
Suomen valkoiset maailmansodan aselevon aikaan	499
Brittien ja Suomen tiedustelu ja valkoiset venäläiset	501
Suomen venäläiset tapahtumien ulkokehällä	502
Valkoiset venäläiset ja Ståhlbergin Suomi	504
Suomi kääntää selän	507
Suomen valkoiset sisällissodan päätyttyä	510
17. Neuvosto-Venäjän vakoilu Suomessa	515
Vakoilijoita Venäjältä sisällissodan aikana	515
Tarton rauha ei keskeytä vakoilua	527
Murumägin loikkaus	532
Vakoilujuttu Teräs.....	533
Bobrištšev saapuu Suomeen.....	535
Drockilan juttu.....	537
LOPUKSI: VALTATAISTELU PUOLUSTUSLAITOKSESSA JA	
VENÄJÄN-UPSEERIEN PUHDISTUS	543
Upseerien tausta	544
Koulutus.....	545
”Ryssänupseerien” puhdistus alkaa	551
Suojauskuntaselkkaukset	556
Pohjanheimo ei saa pitää univormua.....	559
Gajewskin häätö.....	560
Upseerikapina	566
Lähteet.....	576
Liitteet	583
Liite I: Kenraalimajuri Kivekkään tarkastuskertomus laivastosta kesän 1919 alkajaisiksi	583
Liite II: Rannikkopuolustuksen ja sotaväen päällikön huomioita laivaston toiminnasta kesällä 1921	588
Liite III: Sotaväen päällikkö Wilkaman havaitsemat puutteet armeijan toiminnassa syksyllä 1920	589
Liite IV: Sotaväen päällikkö Wilkaman arvio sotaharjoituksista talvella 1924	591
Liite V: Urheilusaavutuksia	593
Liite VI: Puolustuslaitokseen liittyneitä kuolemantapauksia 1918–1924	596
Henkilöhakemisto	634

LUKIJALLE

Tässä kirjassa esitellään kolmea Suomen sotahistorian vähemmälle huomiolle jäänyttä tapahtumakokonaisuutta: vakituisten asevoimien perustamisvaihetta sisällissodan päättymisestä niiden ensimmäisen päällikön kenraali Wilkaman poistumiseen näyttämöltä, puolustuslaitoksen tapahtumia sisällissotaa seuranneena poliittisesti epävarmana aikana sekä Suomen ja Venäjän rajasotaa ja konflikteja Venäjän sisällissota-aikana sekä poliittisen vakiintumisen kautena.

Äkkiseltään voisi kuvitella, ettei rauhan ajan armeijan tutkimisessa ole mitään mieltä. Joukko-osastoista, puolustusvoimien laitoksista ja suunnitelmista on jo olemassa hyllymetrikaupalla kirjallisuutta. Viimeksi puolustusvoimien ja -ministeriön satavuotisjuhlallisuuksien yhteydessä on julkaistu ryöpsähdys komeasti taitettuja, kiintoisasti kuvitettuja ja kaikin puolin suuritöisiä historiikkeja. Mihin tarvitaan vielä yhtä?

Asevoimien historiaan liittyvässä kirjallisuudessa on yksi ongelma. Se ei kerro kaikkea. Värikkäissä, juhlallisissa ja arvokkaissa suurteoksissa kerrotaan mielellään eri laitosten ja joukko-osastojen rakenteista ja niiden muutoksista, marsseista, paraateista ja urheilusaavutuksista. Suunnitelmia ja niiden mukaan edennyt kehitystä seurataan. Kunnia, perinteet ja ansiot mainitaan. Univormut, kunniamerkit ja liput esitellään sanoin ja kuvin. Missään ei kuitenkaan muisteta sanallakaan sitä vuoden 1921 saapumiserän alokasta, joka simputettiin lopulta järjiltään ja veti itsensä hirteen. Sadat influenssan kourissa verta yskineet sotilaat on kannettu sotilassairaaloista hautoihinsa, joita tuntuu olevan paitsi turhaa myös epäsuotavaa tonkia. Myös kuusi sotilasta surmannut merimiina ja koko aselajin käteiskassa mukanaan kadonnut toimistoupseeri loistavat historiikeista poissaolollaan. Kukaan ei enää uhraa ajatustakaan kahteen virkaansa toimittaneeseen poliisiin, jotka rauhallisesti käyttäytynyt mutta viinasta seonnut luutnantti ampui pidätyksensä päätteeksi Vaasan poliisikamarilla. Entä kuka oli Reino Drockila, ja miten tai miksi hän kantoi puolustusministeriön toimistosta asiakirjoja Neuvosto-Venäjän lähetystöön valokuvattaviksi?

Varsinkin viime vuosikymmeninä on ilmestynyt laadukkaita tutkimuksia Suomen sisällissodan jälkimainingeista. Jonkinlainen käsitys on muotoutunut siitä, millainen laillisuudeltaan häilyvä poliisivaltio Suomi tuolloin oli. Yhteiskuntajärjestystä uhattiin sekä oikealta että vasemmalta, joten rivakat otteet ja tarkka valvonta olivat vallanpitäjien edun mukaisia toimenpiteitä. Kommunistien ja oikeistokiikhoilijoiden hankkeet tehtiin tyhjiksi, ja parlamentaarinen kehitys eteni latujaan ehyttämään kansaa suurta koettelemusta, toista maail-

mansotaa, varten. Tässäkin historian tutkimus kuitenkin jää hieman lyhyeksi. Tutkijat ovat keskittyneet yksittäisiin ilmiöihin: Tikka kirjoittaa suojeluskuntien virka-avuihin ja ylilyönneistä, Ahti oikeistoradikalismista, Lackman läskikapinasta ja Tornionjokilaakson kommunisteista, joku ”punaupseereista”, joku toinen ”heimosodista”, muuan Suomen ainoasta ministerimurhasta, ja niin edelleen. Kaikki nämä ovat aivan tarpeellisia tutkimuksia. Mutta missä on kokonaiskuva? Entä mitä puolustusvoimat oikeastaan teki? Ja kuka räjäytti Vasikasaaren talvilauantain iltana helmikuussa 1919?

Suomi ja Venäjä olivat sodassa viimeistään kevästä 1919 syksyyn 1920. Sodan nimi oli Venäjän sisällissota, ja sekin oli vain yksi toisiinsa limittyneistä kymmenistä Euraasian vuosien 1911–1922 sotakauden konflikteista. Suomi kävi sotaa enimmäkseen heimoaатteen, ryssäinhon, kommunistivihan ja vallankumouksen motivoimilla vapaaehtoisjoukoilla, ja sisällissodan jakamasta väestöstä rekrytoitu asevelvollisarmeija lähinnä valvoi rajoja. Maan virallinen mielipiteenmuokkaus oli kaksijakoista. Ulospäin haluttiin luoda kuva Suomen ja Venäjän olemisesta sodassa, jotta oikeutettaisiin heimosodat, ehkä sotaretki Pietariinkin, ja saataisiin pitää venäläisten Suomeen jättämä tavara ja kiinteistöt sotasaaliina. Toisaalta kotimarkkinoille pyrittiin muodostamaan käsitys, että muun entisen Venäjän kaaos oli jotakin Suomeen liittymätöntä, elämä jatkui entiseen malliin eikä mitään varsinaista uhkaa oikeasti ollut. Samaan aikaan Suomen puolustuslaitoksen varustamat ja Suomen poliittisen johdon tukemat ja ohjaamat heimosoturit taistelivat ja kaatuivat Virossa ja Aunuksessa, puna-armeija vahvistui ja Venäjälle paenneet punaiset sekä Neuvosto-Venäjän sodanjohtaja Trotski messusivat karmivissa julistuksissaan lähestyvää tuhoa Suomen porvaristolle. Mikä oli Suomen ja sen puolustuslaitoksen rooli tässä kaikessa? Taisteltiinko Suomen rajoilla, miten ja miksi? Oliko Suomi menossa valtaamaan Pietaria, olisiko se kyennyt sen valtaamaan, ja miten olisi ollut pitämisen laita?

Paljon muitakin Suomen asevoimien ja kansainvälisen tilanteen kysymyksiä on toistaiseksi vailla tyhjentäviä vastauksia. Olivatko Suomi ja Englanti joskus sodassa? Mikä rooli suomalaisilla entisillä Venäjän upseereilla oli Suomen asevoimien perustamisessa? Eivätkö Mannerheim ja jääkärit perustaneet ne yhdessä? Ei kai niitä ryssänpseereita ollut paljoakaan, ja eivät kai he sentään kuvitelleet olevansa jääkäriupseerien veroisia? Paljonko heitä edes oli, joitain kymmeniä? Missä upseereita koulutettiin kun sotakorkeakoulua ei vielä ollut? Heimoaktivistien toiminnasta sukulaiskansojen ”vapauttamisen” parissa on kosolti painettu sanaa, mutta mikä rooli Suomella oli samaan aikaan sisällissotaansa käyvien valkoisten venäläisten parissa, on jäänyt pitkälti arvailujen varaan. Ei kai Suomi nyt tsaarinvalan kannattajia voinut tukea?

Näihin ja moniin muihin kysymyksiin pyrkii tämä teos antamaan vastauksia ja muuten tietoa mielipiteen muodostamiseksi ja jatkotutkimusten pohjaksi. Tutkimus sijoittuu tekijän muiden samaa aikakautta esittelevien nidosten jatkoksi käsitellen tapahtumien eri puolia, käyttäen ja jäsentäen arkistoista ja lehdistä löytyneitä uusia lähteitä sekä aihepiiriä valaisevaa vanhempaa ja uusinta tutkimusta.

Osa 1:

TUNTEMATON ARMEIJA

– MITÄ ARMEIJASTA EI TIEDETÄ

Harvoin sattuu, että voittoisan armeijan päämaja eroaa miehissä ylipäällikköä myöten heti sodan päätyttyä. Näin kuitenkin kävi Suomessa keväällä 1918. Ylipäällikkö Mannerheim, kahdeksan muuta kenraalia, saman verran everstejä sekä parikymmentä everstiluutnanttia ja majuria jättivät sisällissodan voittaneen armeijan juhannukseen mennessä.

Tieto Mannerheimin erosta ylipäällikön paikalta levisi suurena yllätyksenä toukokuun 21. päivänä 1918. Itse hän esitti asian vaatimattomasti: kunniakas työ oli päättynyt, ja nyt hän saattoi jäädä syrjään. Lehdet pohdiskelivat: lähteekö ylipäällikkö nyt ehkä siksi, että korkeinta, Venäjän armeijassa koulutettua päällystöstä oli arvosteltu epäkansalliseksi, venäläismieliseksi, kansan enemmistölle vieraaksi ja liian vaikutusvaltaiseksi?²

Mannerheim ja suurin osa hänen sisällissodan-päämajaansa erosi todellisuudessa valtionjohdon omaksuman saksalaissuuntauksen tieltä, Mannerheim kun oli sitoutunut ympärysvaltoihin ja heidän tukemiinsa valkoisiin venäläisiin. Uudeksi ylipäälliköksi nimitettiin 29. toukokuuta virkaiältään vanhin palvelukseen jäänyt kotimainen yleisesikuntaupseeri – kenraalimajuri Karl Wilkman.³

Wilkman oli syntynyt suomenkieliseen rakennusmestarin perheeseen Helsingissä 42 vuotta aiemmin. Kevääseen 1918 mennessä kenraalimajuri oli käynyt Suomen kadettikoulun, valmistunut kornetiksi Venäjän Henkikaartin rakuunarykmenttiin ja suorittanut Nikolain yleisesikunnan akatemian. Ensimmäisessä maailmansodassa Wilkman oli ylennyt everstiksi ratsuväessä, ja sisällissodan sytyttyä hän oli liittynyt heti senaatin joukkoihin. Tampereen valtausoperaatiossa hän oli johtanut kaupungin etelästä saartanutta ryhmää, ja Viipurin valtauksessa hän oli komentanut koko Itäarmeijaa. ”Suomalaisena miehenä ja rehellisenä soturina nauttii kenraali Wilkman suurta suosiota alaiensa keskuudessa”, tiesi Helsingin Sanomat kertoa. Mies oli täysin raitis, jopa saanut keisarilta aikanaan luvan juoda viralliset votkamaljat vetenä, ja oli vanhempiensa peruja vanhalestadiolainen, vakaumuksen miehiä⁴.

Wilkman perusti esikuntansa aluksi Kleinehin hotelliin Helsingin Kauppatorin reunalle. Aamulla kesäkuun neljäntenä 1918 hän selitti siellä näkemyksiään armeijan kehittämisestä

2 Armeijamme ylipäällikön eronpyyntö. HS 22.5.1918.

3 Mannerheimin erosta esim. Hentilät 2016: 211–215.

4 Wilkmanin (Wilkman) upseerikortti, ansioluettelo ja henkilötietolomakkeet, KA; Suomen armeijan uusi ylipäällikkö. HS 30.5.1918. Wilkman muutti nimensä Wilkamaksi heinäkuussa 1919.

lehtimiehille. Armeijan oli oltava luja, kurinalainen ja hengeltään kansallinen, kaukana ”yksityisistä puoluetemmellyksistä” hallituksen käytettävänä sekä itsenäisyyden että sisäisen rauhan turvaamiseksi. Vanhat upseerit erosivat, koska heillä oli parempi yhteiskunnallinen asema muilla aloilla, ja uusia aiottiin kouluttaa Haminaan perustettavassa koulussa, jossa opettajat tulisivat olemaan ammattimiehiä niin kotimaasta kuin Saksastakin. Esikuntaupseerien koulutus tuli tapahtumaan Saksan sota-akatemioiden, mutta omakin akademia oli perustettava. Myös ensimmäiset meriupseerit tulivat saamaan puhtaasti saksalaisen sotilas-kasvatuksen jääkärien tapaan. Armeija oli luotava alusta alkaen. Missä järjestyksessä tämä tuli tapahtumaan, riippui eduskunnasta, jonka tehtävä oli päättää armeijan koosta ja myöntää varoja.⁵

Maxim Pohjois Esplanaadinkatu 39.
Mustalaisruhtinatar Pääosassa Erna Morena.
Härkätaistelu Hassunkurisia taiteilija Wolfram Klesslichin laatimia pilapiirroksia.
Kenraali Wilkman tarkastaa uusia suomalaisia joukkoja Filmissä näkyy m. m. tuttuja
Helsinkiläis-naamoja
Näytäntöjä: Sunnuntaisin klo 2–11 ip. Arkipäivinä klo 4–11 ip⁶

Yksi ensimmäisistä huolista oli armeijan nimi. Sisällissodan jäljiltä niitä oli monta: valkokaarti, valkoiset joukot, hallituksen joukot... aivan kohta Wilkman antoi tästä päiväkäskyn: maavoimat olivat tästä lähtien Suomen Armeija.⁷

Tämä päätös oli tahollaan osittainen helpotus jääkärieverstiluutnantti Jernströmille. Hän komensi Helsingissä Suomen Valkoisen Kaartin Rykmenttiä. Sisällissodan peruja yleisö samaisti joukko-osaston nimen koko ”valkoarmeijaan”, ja toisaalta korkeammat esikunnat nimittivät rykmenttiä mikä miksikin. Viimeksi senaatin sota-asiaintoimituskunnan käskylehdessä rykmenttiä kutsuttiin Suomen Valkoiseksi Kaartiksi. Elokuun 2. päivänä 1918 Jernström tarttui kirjoituskoneeseen ja kirjoitti divisioonaan. Mitäpä jos rykmentti nimitettäisiin Kaartin Valkoiseksi Rykmentiksi – Vita Garde Regemente? Tällä lailla oltaiisiin samoilla linjoilla muiden kaartinjoukkojen kanssa, ne kun olivat Kaartin Karjalan Rykmentti ja Kaartin Jääkäripataljoona. Vanha nimi oli niin pitkäkin.⁸ Ehdotus tapasikin lopulta maalinsa, mutta ei Jernströmin toivomalla tuloksella. Joukko-osasto nimitettiin Suomen Valkoiseksi Kaartiksi, ja sellainen se oli toiseen maailmansotaan asti.

Heti sisällissodan päätyttyä erilaisia sodanajan yksiköitä, vasta perustettuja joukko-osastoja ja puolustuslaitoksen instansseja putkahteli esiin kuin sieniä sateella. Ottaakseen kai-

5 Armeijamme luominen. HS 5.6.1918.

6 HS 20.10.1918.

7 Ylipääällikkö Wilkmanin kiertokirje. Ye I b. J.N:o 220 Salainen. Ye I b R-91/1, KA.

8 Jernström I:lle Divisionalle 2 p:nä elokuuta 1918. Ye I b R-91/1, KA.

kista selvää esimerkiksi Apollon-hotellissa Etelä-Esplanadilla asusteleva Helsingin kaupungin komendanttihanke julkaisi lehdissä kehoituksia sotilaallisille laitoksille ja kansliolle ilmoittamaan osoitteensa ja puhelinnumeronsa komendanttihankeeseen.⁹ Senaatin sota-asiaihin toimituskuntakin oli kiinnostunut siitä, millaisia joukko-osastoja sen käskyvallassa oli ja mihin niitä saattoi käyttää. Juhannuksen 1918 alla sotaministeri kenraalimajuri Thesleff lähestyi armeijan ylijohdtoa saatuaan vihiä, että jossakin oli aiemmin tuntematon ”Savon-Ratsuväkirykmentti”. Oliko sellainen, ja jos oli, voisiko siitä muodostaa ratsukantajoukon Vuoristojääkäriprikaatin yhteyteen?¹⁰ Etsiskelyistä huolimatta tällaista rykmenttiä ei myöhemmin enää löytynyt, ja Vuoristoprikaati jäi ilman ratsukantajoukkoaan.

Pitkälle kesään oli joukko-osastoissakin hämmennystä siitä, mihin ne oikeastaan kuuluivat vai kuuluivatko mihinkään. Värikki Viljanen oli päättänyt ”Pohjoishämeen rykmentin täydennyspataljoonan” virkaatekeväksi komentajaksi Jyväskylässä, ja heinäkuussa 1918 hän-tä alkoi kiinnostaa, kenelle hän oli pataljoonasta vastuussa. ”Kuuluuko pataljoonamme vuoristoprikaatiin vai mihin”, lähti ytimekäs sähkö yleisesikunnan järjestelyosastoon.¹¹ Samoihin aikoihin kapteeni Aspelinilla oli huolta komentamassaan Tornion rajavartiopataljoonassa. Sisällissodan aikana värvätyt miehet oli päästettävä koteihinsa, mutta kesäkuun palkat olisi pitänyt suorittaa ensin ja pataljoonan kassa oli tyhjä. Aspelin pyysi 4. heinäkuuta ”Päämajan Yleisesikunnasta” sataatuhatta markkaa. Kahta päivää myöhemmin Päämajan Rahastokonttori vastasi Aspelinille kielteisesti: mainittu pataljoona ei ”syystä tai toisesta” ollut armeijan kirjoissa, joten rahaa ei voitu myöntää.¹²

Tornion rajavartiopataljoona ei yleisesikunnan kanssa käydyn kirjeenvaihdon perusteella vaikuttanut kuuluvan mihinkään, ja sen olemassaolokin oli välillä kyseenalaista.

Tornion Rajavartiopataljoona

Lokakuun 8 p:nä 1918.

No. 813.

Pääintendenttuuri, Helsinki.

Koska Tornion rajavartiopataljoonan miehistölle, jonka itse on huolehdittava muonituksesta, on käynyt miltei mahdottomaksi hankkia itselleen elintarpeita, käännyttiä kunnioittaen Pääintendenttuuriin puoleen kysymällä josko pataljoona voisi saada ainakin osan muonastaan Pääintendenttuurilta. Pataljoonan miesluku on tällä haavaa noin 380 miestä ja ovat vartiostot sijoitettu pitkin Torniojokivartta noin 120 km. pohjoiseen Tornioista. Yksityisiä vartiostoja on vielä eri seuduilla Lapissa. Koska maakunta on hyvin köyhää ja

9 Kehotus. HS 25.5.1918.

10 Sotaministeri Thesleff Armeijan Ylijohdolle (kapteeni Carpille) 21.6.1918. Ye R-91/6, KA.

11 Viljanen Puumalalle 19.7.1918. Yleisesikunnan järjestelyosasto 867. Ye R-91/6, KA.

12 Aspelin Pöyhöselle, Päämajan Yleisesikunta no. 177 4.7.1918 ja Päämajan Rahastokonttori Aspelinille, I b J. N:o 174 6.7.1918. Ye I b R-91/1, KA.

paikallinen väestö vielä suhtautuu vihamielisesti rajavartiioihin on heidän mahdoton saada mitään elintarpeita täältä. Koko rajan vartioiminen voi käydä talven kuluessa jos ei mahdolltomaksi niin ainakin äärettömän vaikeaksi. Pyydän sentähden kunnioittaen että Pääntendenttuuri mikäli mahdollista suostuisi myymään pataljoonalle elintarpeita. Jään odottamaan ilmoitustanne ensi tilassa.

Päällikön apulainen Grönlund.¹³

Paikallistasolla ei muutenkaan aina pysytty asioista päättävien tahojen kanssa sopusoinnussa. Syyskuun 1918 toisen viikon aluksi Suomen yleisesikunnan saksalainen päällikkö von Redern oli matkoilla, ja toimea hoitava majuri Hahl tarkasteli joukko-osastojen vahvuusilmoituksia. Jaha, 2. jääkäripataljoonasta oli nyt tullut Kajaanin Sissipataljoona, ja 3. jääkäripataljoonasta Pohjolan Jääkäripataljoona... mitä kummaa, vastahan ne nimitettiin juuri päinvastoin, kakkosesta Pohjolan jääkäripataljoona ja kolmosesta Kajaanin sissipataljoona. Armeijakäskey n:o 47:ssä tämä on aivan selvästi ilmoitettu! Vuoristoprikaatin esikuntaan Vaasaan lähti nyt selvityspyyntö.¹⁴

Maan valtiomuodosta oli toistaiseksi epäselvyyttä. Suunnitelmat oli laadittava sen mukaan, että kaikki virallinen oli pian kirjoitettava uusin nimityksin. Syksyllä 1918 elettiin kuningashankkeen ratkaisevia hetkiä. Jos Suomeen saataisiin kuningas, tulisi kaikista joukko-osastoista ”Suomen kuninkaallisia”. Tämän varalta senaatin sota-asiain toimituskunnan keskusosasto lähestyi 21. syyskuuta 1918 yleisesikunnan järjestelyosastoa luettelolla eri sotalaitoselimistä. Tehkäähän näistä lyhenteet, jotta saadaan leimat tilaukseen, ja ottakaa lyhenteissä tämä kuninkaallisuus huomioon! Näin saataisiin yhtenäiset leimat ja sinetit tilattua heti kun Fredrik Kaarle istahtaisi maan valtaistuimelle.¹⁵

13 Ye R-91/6, KA.

14 Hahl Vuoristoprikaatille 12.9.1918. Ye I b. J. N:o 1319. Ye I b R-91/1, KA.

15 Laiti/Sotaasiain toimituskunta Suomen Yleisesikunnan Järjestelyosastolle 21.9.1918. No 153.18.R.I Ye I b, R-91/1, KA.

"Tarkoitukseni on, että sotalaitos varsinaisen tehtävänsä ohella on todellinen kansan kasvatustila, josta sotilaalle on hyötyä käytännöllistä elämääkin varten"

- Kaarlo Wilkama 1919

Sisällissodan päätyttyä Suomessa alkoi vakituisen puolustuslaitoksen perustaminen ja kehitys. Lähtökohdat olivat vaatimattomat: kansa oli jakautunut kahtia, pula ammattitaitoisesta henkilökunnasta, varusteista, muonasta ja materiaalista vaivasivat, kulkutaudit, Saksan ohjailu ja epävarma ympäröivän maailman tila haittasivat, ja pian Suomi joutui mukaan maailmansodan voittajavaltojen sotaan Neuvosto-Venäjää vastaan. Tässä teoksessa esitellään puolustuslaitoksen ongelmia, Suomen sisäistä yhteenottoa valkoisen Suomen ja uutta kumousta valmistelevien kommunistien välillä sekä itärajan tapahtumia Venäjän sisällissotakaudella. Osansa saavat myös saksalaisten ja maailmansodan voittajavaltojen vaikutus puolustuslaitokseen, Suomen ja Ison-Britannian julistamaton sota, valkoisten venäläisten toiminta Suomessa, Neuvosto-Venäjän vakoilu Suomessa sekä lopuksi "ryssänupseerien" karkotus asevoimien johtopaikoilta.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi